

مقایسه‌ی حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی

آزاده فتیحی مردا^۱، علی محمد اخوت^{۲*}

۱. کارشناسی ارشد رشته مشاوره‌ی مدرسه، دانشکده‌ی علوم تربیتی، واحد اردکان، دانشگاه آزاد اسلامی، اردکان، ایران.

۲. عضو هیئت‌علمی گروه علوم تربیتی، واحد اردکان، دانشگاه آزاد اسلامی، اردکان، ایران. (نویسنده مسئول).

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره چهارم، شماره سیزدهم، بهار ۱۴۰۱، صفحات ۱۸۶-۱۷۸

چکیده

پژوهش حاضر با هدف مقایسه‌ی حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی و در یک طرح علی-مقایسه‌ای، انجام شد. جامعه‌ی آماری شامل کلیه‌ی دانش‌آموزان مدارس عادی و تیزهوش دوره‌ی اول متوسطه در شهر اصفهان بود که در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ مشغول به تحصیل بودند. از این جامعه‌ی آماری ۴۰۰ نفر دانش‌آموز (۲۰۰ نفر دانش‌آموز عادی و ۲۰۰ نفر دانش‌آموز تیزهوش) به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای از مدارس عادی و تیزهوش دوره‌ی اول متوسطه‌ی شهر اصفهان انتخاب شدند. آزمودنی‌ها به مقیاس‌های شایستگی اجتماعی فلنر و حمایت اجتماعی زیمت پاسخ دادند. داده‌های به‌دست‌آمده با استفاده از روش آماری t مستقل تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که میانگین نمرات حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان تیزهوش به‌طور معنی‌داری بیشتر از دانش‌آموزان عادی است و بین میانگین نمرات حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($P < 0/05$). با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، برنامه‌ریزی به‌منظور افزایش حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان مدارس عادی می‌تواند دستاوردهای مثبتی چون افزایش انگیزش تحصیلی، عملکرد و پیشرفت تحصیلی و ارتباط مؤثر با همسالان را در پی داشته باشد. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزی آموزشی لازم، به‌منظور افزایش حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان مدارس عادی انجام گیرد.

واژه‌های کلیدی: حمایت اجتماعی، شایستگی اجتماعی، دانش‌آموزان، تیزهوش.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره چهارم، شماره سیزدهم، بهار ۱۴۰۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی
علوم تربیتی

مقدمه

دانش‌آموزان دارای تفاوت‌های فردی فراوانی هستند و این تفاوت‌ها در آموزش و یادگیری نقش مهمی دارد. یکی از اصول پذیرفته‌شده و موردقبول در تعلیم و تربیت، توجه به تفاوت‌های فردی و درنهایت، توجه به نیازهای فراگیران برای متناسب نمودن آموزش با سطح استعداد و توانایی آن‌هاست. در صورتی که تعلیم و تربیت بخواهد بستر رشد همه‌جانبه‌ی فراگیران را فراهم نماید، هرگز نمی‌تواند بدون شناخت و توجه به ماهیت منحصر به فرد آن‌ها به این امر دست یابد. از سوی دیگر، این حق مسلم افراد است که به تناسب توانایی‌هایشان، از حداکثر آموزش برخوردار و قربانی اکثریت نشوند (عابدی و منانی، ۱۳۹۳). در جهان امروز یکی از مهم‌ترین اهداف نظام‌های تعلیم و تربیت، پرورش فراگیرانی بانگیزه، هدفمند، پیشرفت‌گرا و کارآمد است (گاوریلوا، دوناهیو، گالانت، ۲۰۱۹). پسخوراند دریافت شده از دیگران راجع به میزان توانایی فرد برای انجام همه‌جانبه‌ی تحصیلی می‌تواند میزان خودکارآمدی تحصیلی فرد را بالا ببرد و بر باور فرد در رابطه با میزان توانایی‌هایش برای انجام همه‌جانبه‌ی تحصیلی، کنترل و تسلط آن‌ها تأثیرگذار باشد. در محیطی که حمایت‌های همه‌جانبه به‌علاوه امکان رشد وجود داشته باشد، مطمئناً دانش‌آموزان از انگیزه بیشتر برای خودکارآمدی برخوردار خواهند بود که ثمره آن، خودکارآمدی اجتماعی برای عموم جامعه خواهد بود (یارمحمدزاده و فیض‌الهی، ۱۳۹۴).

دانش‌آموزان گروه مهمی از جمعیت جامعه را تشکیل می‌دهند. این گروه، والدین و آینده‌سازان فردای این مرزوبوم خواهند بود. از آنجایی که جامعه، هزینه‌های زیادی صرف رشد و تعلیم و تربیت می‌کند، دست یافتن به نتایج مثبت در عملکرد تحصیلی از اهداف اصلی و مهم در هر جامعه‌ای محسوب می‌شود. از نظر آموزشی دانش‌آموزان تیزهوش کسانی هستند که دارای این توانایی‌ها باشند: برخورداری از توانایی‌ها و هوش زیاد، برخورداری از خلاقیت زیاد یعنی قدرتی که بر اساس آن بتوان ایده‌های جدید را طراحی نمود و از آن در حل مسائل استفاده کرد، احساس تعهد زیاد نسبت به کار یعنی برخورداری از انگیزه‌ها و توانایی‌هایی که کاری را از آغاز تا پایان به‌خوبی انجام دهند (هارتمن، ۲۰۱۰). تیزهوشی عبارت است از برتری هوشی، شناختی، خلاقیت و انگیزه‌های زیاد در کودک، به طوری که وی را از اکثر همسالان متمایز می‌سازد. کودکان تیزهوش در مقایسه با کودکان هم‌سن خود به طریقی برتری دارند (اوزکان و کوتک، ۲۰۱۵).

یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی تأثیرگذار در پیشرفت تحصیلی فراگیران، عوامل اجتماعی و ادراک حمایت اجتماعی است (سونگ، بونگ، لی و کیم، ۲۰۱۵). هرچقدر معلمان، خانواده و دوستان از دانش‌آموز حمایت بیشتری کنند، روحیه و ظرفیت‌های تحصیلی او افزایش خواهد یافت و از این رو بهبود حمایت اجتماعی ادراک‌شده و آموزش‌های مرتبط با باورهای هوشی می‌تواند زمینه‌ساز افزایش انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان شود (فلاح منش و وطن‌خواه، ۱۳۹۸). کاهش حمایت اجتماعی با افزایش احساس تنهایی و ناامیدی، کاهش کیفیت زندگی و افزایش نشانه‌های افسردگی و افکار خودکشی همراه است (ویلسون، ویس و شوک، ۲۰۲۰).

محیط خانواده اولین محیطی است که الگوهای جسمی، عاطفی و شخصیتی فرد در آن پی‌ریزی می‌شود و نقش مهمی در تعالی و پیشرفت فرد دارد. متغیرهایی همچون ارتباط، همراهی عاطفی و کنترل رفتار، همواره به‌عنوان شاخص‌های حمایت والدین، پیش‌بینی‌کننده معنادار وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان شناخته‌شده‌اند (مندنهال، ۲۰۱۲).

یکی از زیربنایی‌ترین و درعین حال پرخرج‌ترین نهادهای جامعه، آموزش و پرورش است که یقیناً موفقیت در رسیدن به اهداف متعالی این نهاد که تربیت‌کننده نسل آینده و کوشای کشور است، تأثیری شگرف در روند توسعه و آبادانی کشور خواهد داشت. از آنجایی که شرایط آب و هوایی و نداشتن امکانات آموزشی و عدم بهره‌مندی از کلاس‌های فوق‌برنامه و کاهش مدت‌زمان سال تحصیلی، مشکلاتی ایجاد می‌نماید، داشتن برنامه منظم و همچنین صبر و پایداری در شرایط یادشده می‌تواند از بروز مشکلات آتی جلوگیری نماید و نقش شایستگی اجتماعی و حمایت اجتماعی را در تحمل شرایط سخت مشخص سازد و لزوم توجه به مؤلفه‌های شخصیتی جدید حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی بیشتر نمایان گردد.

یکی دیگر از عوامل مؤثر بر عملکرد و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، شایستگی اجتماعی است (زارعی، ۱۳۹۶). شایستگی اجتماعی توانایی رسیدن به هدف‌های فردی در تعامل اجتماعی همزمان با حفظ روابط مثبت با دیگران در همه زمان‌ها و موقعیت‌هاست که شامل مهارت‌هایی مانند تنظیم هیجان‌های فردی، توانایی ارتباط برقرار کردن، ادراک احساسات دیگران، توانایی حل مسئله، حل تعارض‌های بین فردی و توسعه ارتباط مؤثر با همسالان است. از ملزومات مهم زندگی در اجتماع رسیدن به سطحی از رشد و شایستگی اجتماعی است که فرد را قادر به سازش با محیط اجتماعی، استقلال، رفع نیازهای فردی، همکاری و تعامل با دیگران می‌سازد. رفتارهای اجتماعی مناسب و دیگر مهارت‌های سازشی، پایه‌های سازش یافتگی شخصی و اجتماعی را در زندگی تشکیل می‌دهند. شایستگی اجتماعی به‌عنوان یکی از بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های موفقیت تحصیلی و اجتماعی و عملکرد مطلوب فعلی و آینده در نظر گرفته شده است (رانتانن، اریکسون و نیمینن، ۲۰۱۲).

مفهوم شایستگی اجتماعی، یکی از مفاهیم کلیدی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است. در بخش کلیات این سند، در تبیین مفهوم تعلیم و تربیت آمده است رسیدن به مراتب حیات طیبه، مستلزم کسب شایستگی اجتماعی است. نگاهی به مباحث مطرح شده در سند مبانی نظری و فلسفه تعلیم و تربیت مصوب سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که مفهوم شایستگی اجتماعی مورد توجه طراحان این سند بوده است. در بخش اهداف تربیت آمده است برای نقش‌آفرینی در امر تحقق حیات طیبه برای فرد و جامعه، به‌صورت مناسب، با توجه به روند تکوین و تحول هویت، لازم است مترپیان، نخست مجموعه‌ای از شایستگی‌های لازم را کسب نمایند. نتایج پژوهش مقایسه‌ی سرزندگی و کمک طلبی تحصیلی و اضطراب امتحان دانش‌آموزان عادی و تیزهوش در مدارس دوره‌ی اول متوسطه‌ی شهرستان خدابنده نشان داد که پذیرش کمک طلبی تحصیلی در دانش‌آموزان تیزهوش بیشتر از دانش‌آموزان عادی است (خلیلی، مبشری و حجازی، ۱۳۹۸). مطالعات فلاحی فراش، بدای و بندری (۱۳۹۴) در رابطه‌ی بین ادراک حمایت اجتماعی و باورهای هوشی با انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان نشان داد که خلاقیت، ادراک حمایت اجتماعی و هوش هیجانی تیزهوشان بالاتر و افسردگی آن‌ها کمتر از دانش‌آموزان عادی است.

مقایسه‌ی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوره اول مدارس هوشمند و عادی از لحاظ ادراک کنترل، ادراک شایستگی و عملکرد تحصیلی در شهر بندر امام خمینی (ره) نشان داد که ادراک شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان تیزهوش بیشتر از دانش‌آموزان عادی است (محمدزاده، ۱۳۹۳).

دریافت پسخوراند مناسب و حمایت‌گرانه از محیط، احساس شایستگی را ارتقا می‌بخشد و تحول‌گرایش‌های فطری و خودنظم‌جویی را تسهیل می‌نماید. حمایت اجتماعی می‌تواند شخص را به داشتن احساس راحتی، اطمینان، تعلق داشتن و مورد محبت قرار داشتن به هنگام فشار و تنش مجهز نماید، در چنین موقعیتی بررسی و مقایسه میزان حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان عادی و تیزهوش، گامی مهم و اساسی جهت برنامه‌ریزی برای دانش‌آموزان و در جهت شکوفایی و پیشرفت جامعه خواهد بود. از سوی دیگر با توجه به برنامه‌ریزی آموزش و پرورش جهت افزایش مدارس عادی و اهمیت حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی و از آنجاکه بررسی ویژگی‌های روان‌شناختی و آموزشی دانش‌آموزان تیزهوش در مقایسه با دانش‌آموزان عادی امری مهم در برنامه‌ریزی آموزش بهینه است، پژوهش حاضر با هدف مقایسه حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی انجام شد، چراکه کسب حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی می‌تواند امری مؤثر در عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان باشد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نظر اجرا؛ یک پژوهش توصیفی و از نوع طرح‌های علی-مقایسه‌ای بوده است. جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان مدارس عادی و تیزهوشان دوره اول متوسطه شهر اصفهان و مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بودند. حجم نمونه با مراجعه به جدول مورگان و با احتساب ریزش، چهارصد نفر تعیین شد. ابتدا از میان نواحی آموزش و پرورش شهر اصفهان، به صورت تصادفی ناحیه سه انتخاب و از این ناحیه، دو مدرسه تیزهوشان و دو مدرسه عادی و از هر مدرسه پنج کلاس و در کل ۴۰۰ نفر (۲۰۰ نفر دانش‌آموز از مدارس تیزهوشان و ۲۰۰ نفر دانش‌آموز از مدارس عادی) به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و با ملاک‌های ورود از جمله دانش‌آموز مقطع دوره اول متوسطه، رضایت از شرکت در پژوهش و تکمیل پرسش‌نامه‌ها و ملاک‌های خروج از پژوهش شامل نقص هر کدام از ملاک‌های ورود و نقص در تکمیل پرسش‌نامه‌ها، انتخاب شدند. پس از کسب اجازه از آموزش و پرورش و مدیران مدارس و جلب رضایت افراد جهت شرکت در پژوهش و پس از توضیح اهداف پژوهش، پرسش‌نامه‌ها در اختیار شرکت‌کنندگان در پژوهش قرار داده شد و به آن‌ها اطمینان داده شد که در صورت عدم تمایل به ادامه‌ی همکاری می‌توانند از پژوهش انصراف دهند و در این مورد کاملاً مختار و آزاد هستند. همچنین به منظور رعایت اصل رازداری، ضمن اطمینان‌دهی در خصوص محرمانه بودن اطلاعات پژوهش به آن‌ها اطمینان داده شد که نتایج به صورت کلی منتشر خواهد شد. در این پژوهش جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آماری t مستقل و با استفاده از نرم‌افزار آماری $spss-23$ انجام شد.

ابزار پژوهش

پرسش‌نامه حمایت اجتماعی^۱ این مقیاس را زیمت، دهلیم و فارلی^۱ در سال (۱۹۸۸) به منظور سنجش حمایت اجتماعی از سه منبع خانواده، دوستان و افراد مهم زندگی فرد تهیه کرده‌اند. این مقیاس دوازده گویه دارد و میزان حمایت اجتماعی ادراک‌شده فرد را در هر یک

از سه حیطة مذکور در طیف پنج گزینه‌ای لیکرت (از کاملاً موافق=پنج تا کاملاً مخالف=یک) می‌سنجد. دامنه نمرات ۶۰-۱۲ است. نمره‌ی بین ۱۲ تا ۲۰، میزان حمایت اجتماعی ادراک‌شده در حد پایین، نمره‌ی بین ۲۰ تا ۴۰، در حد متوسط و نمره‌ی بالاتر از ۴۰ در حد بالا است.

روایی این مقیاس توسط زیمت و همکاران (۱۹۸۸)، در حد مطلوب و ضریب اعتبار آلفای این مقیاس در دامنه‌ی ۰/۸۵ تا ۰/۹۱ و با روش بازآزمایی، ۰/۷۲ تا ۰/۸۵ و در حد مطلوب گزارش شده است. پایایی مقیاس، برای پژوهش حاضر با روش آلفای کرونباخ، به ۰/۸۴ به دست آمد.

پرسشنامه شایستگی اجتماعی: پرسشنامه شایستگی اجتماعی بر اساس مدل چهاربعدی شایستگی اجتماعی فلنر (۱۹۹۰)، است. این پرسشنامه چهار بعد مهارت‌های رفتاری، شناختی، هیجانی و آماه‌های انگیزشی را در برمی‌گیرد. در این پرسشنامه آزمودنی باید گزینه‌ای را انتخاب کند که بیشتر بیانگر احساسات و نظرات او باشد. این مقیاس ۴۷ سؤال دارد و به صورت مقیاس هفت‌درجه‌ای لیکرت از (کاملاً مخالف=یک) تا (کاملاً موافق=هفت) پاسخ داده می‌شود. با توجه به پشتوانه نظریه مطرح شده توسط فلنر (۱۹۹۰)، از دیدگاه متخصصان روانشناسی و روان‌سنجی، پایایی، روایی صوری و منطقی این مقیاس تأیید شده است. پایایی مقیاس توسط ابوالقاسمی، رضایی جمالویی، نریمانی و همکاران (۱۳۹۰)، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شد. همچنین روایی سازه‌ی این مقیاس به وسیله‌ی تحلیل عاملی ۰/۸۳ بود که حاکی از روایی بیرونی بالای آزمون است. در پژوهش شاهسواری و اسماعیلی (۱۳۹۶)، مقدار آلفای کرونباخ ۰/۷۸ به دست آمد. علامه، شهنی بیلاق، حاجی یخچالی و همکاران (۱۳۹۷)، با استفاده از روش‌های آلفای کرونباخ و گاتمن ضریب پایایی این مقیاس را ۰/۹۵ گزارش کردند. پایایی این مقیاس، برای پژوهش حاضر با روش آلفای کرونباخ، به دست آمد. ۰/۹۴ به دست آمد.

یافته‌ها

از افراد شرکت‌کننده در این پژوهش، پنجاه درصد دانش‌آموز عادی و پنجاه درصد دانش‌آموز تیزهوش بودند. میانگین سنی و انحراف معیار دانش‌آموزان شرکت‌کننده در این پژوهش جهت دانش‌آموزان تیزهوش ۱۴/۲۴ و ۰/۸۳ و دانش‌آموزان عادی ۱۴/۲۸ و ۰/۸۶ بود. میانگین معدل دانش‌آموزان عادی ۱۸/۹۲ و دانش‌آموزان تیزهوش ۱۹/۵۱ بود. ۵۳٪ از دانش‌آموزان تیزهوش، پسر و ۴۷٪ دختر بودند. از دانش‌آموزان عادی نیز ۳۷/۵٪ پسر و ۶۲/۵٪ دختر بودند.

جدول ۱. نتایج چولگی و کشیدگی داده‌ها

متغیر	شاخص چولگی	شاخص کشیدگی
حمایت اجتماعی	-۰/۵۸۵	۰/۶۹۶
شایستگی اجتماعی	-۰/۱۶۶	۰/۰۱۴

با توجه به جدول ۱، نتیجه چولگی و کشیدگی متغیرها در بازه‌ی (۲+ و ۲-) قرار دارد، بنابراین داده‌ها از توزیع نرمال برخوردارند (حبیب پور و صفری، ۱۳۸۸). همچنین نتایج آزمون لوین جهت بررسی یکسان بودن واریانس گروه‌ها نشان داد که واریانس گروه‌ها یکسان است.

جدول ۲. نتایج t مستقل جهت مقایسه حمایت اجتماعی در دانش‌آموزان مدارس عادی و تیزهوش

متغیر	گروه	میانگین	انحراف معیار	t مستقل	df	تفاوت میانگین‌ها	سطح معنی‌داری
حمایت اجتماعی	دانش‌آموزان تیزهوش	۴۸/۵۵	۷/۹۵	-۳/۲۵۵	۳۹۸	-۲/۹۱	۰/۰۰۱
	دانش‌آموزان عادی	۴۵/۶۴	۹/۸۵				

جدول ۳. نتایج t مستقل جهت مقایسه شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان مدارس عادی و تیزهوش

متغیر	گروه	میانگین	انحراف معیار	t مستقل	df	تفاوت میانگین‌ها	سطح معنی‌داری
شایستگی اجتماعی	دانش‌آموزان تیزهوش	۲۴۶/۴۵	۴۰/۴۱	-۴/۹۳۲	۳۹۸	-۲۱/۴۲	۰/۰۰۱
	دانش‌آموزان عادی	۲۲۵/۰۳	۴۶/۲۴				
	دانش‌آموزان عادی						

همان‌گونه که در جدول‌های ۲ و ۳ مشاهده می‌شود میانگین حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان تیزهوش از دانش‌آموزان عادی بیشتر است، به این معنی که در حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی، گروه دانش‌آموزان مدارس تیزهوش نمرات بیشتری نسبت به دانش‌آموزان مدارس عادی کسب نموده‌اند و بین حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دو گروه دانش‌آموزان مدارس عادی و تیزهوش، تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($P < ۰/۰۵$).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، مقایسه‌ی حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی بود. نتایج پژوهش نشان داد که بین حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دو گروه دانش‌آموزان مدارس عادی و تیزهوش، تفاوت معنی‌داری وجود دارد. این نتایج در زمینه‌ی شایستگی اجتماعی در دو گروه دانش‌آموزان عادی و تیزهوش، به‌طور غیرمستقیم با نتایج پژوهش محمدزاده (۱۳۹۳) و در زمینه‌ی حمایت اجتماعی با یافته‌های پژوهش خلیلی و همکاران (۱۳۹۸) و فلاحی و همکاران (۱۳۹۴)، همسو است. دانش‌آموز تیزهوش، چون هدفش پیشرفت و موفقیت تحصیلی است، در انتخاب فعالیت‌های تحصیلی، توانایی و پشتکار بیشتری نشان می‌دهد که به‌نوبه خود موجب افزایش انگیزه پیشرفت و موفقیت تحصیلی و در نتیجه احساس شایستگی اجتماعی بیشتر او می‌شود. شایستگی اجتماعی، ظرفیتی است که دانش‌آموزان را قادر به ایجاد و حفظ روابط بین فردی رضایت‌بخش، به دست آوردن پذیرش همسالان و حفظ دوستی می‌کند. از آنجاکه تفاوت دانش‌آموزان عادی و تیزهوش بیشتر در امور شناختی و مربوط به حافظه و هوش است، وجود تفاوت بین دانش‌آموزان عادی و تیزهوش در شایستگی اجتماعی پدیده‌ای دور از انتظار نیست. دانش‌آموزان عادی به خاطر تحمل فشارهای مختلف، عدم تطابق بین میزان موفقیت‌ها با انتظارات و سطح خواسته‌ی این افراد، از لحاظ کسب حمایت‌های اجتماعی ضعیف‌ترند. حمایت اجتماعی برای پیشرفت‌های تحصیلی دانش‌آموزان امری ضروری است، دانش‌آموزان با داشتن حمایت اجتماعی مناسب و داشتن موقعیت‌ها، امکانات مناسب خانوادگی، اجتماعی و بهره‌مندی از امکانات آموزشی

می‌توانند موفقیت‌های چشمگیری را کسب نمایند، این در شرایطی است که نداشتن ویژگی حمایت اجتماعی برای دانش‌آموزان عادی می‌تواند موجب شکست آن‌ها شود. نتایج تقویت شایستگی اجتماعی باعث افزایش رابطه می‌گردد و حمایت اجتماعی به‌عنوان یکی از دستاوردهای رابطه و یکی از دلایل ایجاد و برقراری رابطه است. حمایت اجتماعی شامل منابعی است که افراد آماده دریافت آن‌اند تا روابطشان را بهبود بخشند و این حمایت می‌تواند در شایستگی اجتماعی تأثیر گذارد، زیرا افراد با دریافت حمایت اجتماعی بهتر می‌توانند سازگاری اجتماعی را ایجاد کنند، به همین دلیل دانش‌آموزان تیزهوش که حمایت اجتماعی بالایی دارند شایستگی اجتماعی‌شان هم بیشتر است. دانش‌آموز تیزهوش چون خود را از نظر اجتماعی لایق و محبوب، ادراک می‌کند، از توانایی‌ها و شرایط محیطی خود استفاده بهینه می‌کند و قادر به ارائه رفتار اجتماعی موردنیاز خود است و بدین گونه روابط میان‌فردی خود را تقویت می‌نماید و در نتیجه از حمایت اجتماعی بیشتری برخوردار خواهد بود؛ بنابراین با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزی لازم جهت فراهم کردن زمینه‌های حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان از طریق بسترسازی مناسب و تعامل سازنده بین مدرسه، خانواده و اجتماع انجام شود. از سوی دیگر، آموزش و پرورش با توجه به اهمیت حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در سلامت روان‌شناختی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان عادی، برنامه‌ریزی لازم جهت فراهم نمودن زمینه‌ی بروز این انگیزه را فراهم نماید. در مدارس نیز تعدادی از جلسات آموزش خانواده، به آموزش راهکارهایی برای افزایش این متغیرها اختصاص داده شود. با توجه به اثربخشی زیاد نقش معلمان در آموزش دانش‌آموزان، پیشنهاد می‌گردد معلمان شرایط و زمینه مناسب را برای افزایش حمایت اجتماعی و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان مدارس عادی فراهم آورند. اجرای پژوهش، در دانش‌آموزان دوره اول متوسطه و شهر اصفهان و محدود بودن تعمیم نتایج به دوره دوم متوسطه و شهرهای دیگر از محدودیت‌های این پژوهش بود. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی به مقایسه سایر متغیرهای فردی و اجتماعی در دانش‌آموزان مدارس عادی و تیزهوشان پرداخته شود.

سپاسگزاری

پژوهش حاضر بدون همکاری مشارکت‌کنندگان امکان‌پذیر نبود؛ بدین وسیله از کلیه مشارکت‌کنندگان تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

منابع

- ابوالقاسمی، عباس؛ رضایی جمالویی، حسن؛ نیمانی، محمد و زاهدبابلان، عادل. (۱۳۹۰). مقایسه‌ی شایستگی اجتماعی و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان دارای پیشرفت تحصیلی پایین، متوسط و بالا. مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری، ۱(۱)، ۲۳-۶.
- حبیب‌پورگنابی، کرم و صفری‌شالی، رضا. (۱۳۸۸). راهنمای جامع کاربرد SPSS در تحقیقات پیمایشی. تهران: انتشارات لویه.
- خلیلی، اکبر؛ مبشری، مسلم و حجازی، مسعود. (۱۳۹۸). مقایسه سرزندگی تحصیلی، کمک طلبی تحصیلی و اضطراب امتحان دانش‌آموزان عادی و تیزهوش مدارس دوره اول متوسطه شهرستان خداآبند. دو ماهنامه علمی- پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۱۲(۵)، ۱۸-۹.

- زارعی، پروین. (۱۳۹۶). رابطه خود ابرازی، شایستگی اجتماعی و میزان و نحوه استفاده از شبکه‌های اجتماعی با سازگاری و عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر دوره متوسطه شهر همدان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- شاهسواری، پریسا و اسماعیلی، مریم. (۱۳۹۶). تأثیر مداخله‌ی شکوفایی سلیگمن بر شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه مبتلا به اختلال اضطراب اجتماعی. مجله‌ی دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، ۱۸ (۴)، ۴۴-۵۱.
- عابدی، محمد و منانی، رومینا. (۱۳۹۳). مروری اجمالی بر روش‌های شناسایی دانش‌آموزان با استعداد و تیزهوش. فصل‌نامه استعداد‌های درخشان، ۱۸ (۷۲)، ۲۹۶-۳۰۲.
- علامه، عاطفه (۱۳۹۵). تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر پرخاشگری، خودکارآمدی در تعامل با همسالان و شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان پسر دوره ابتدایی دارای رفتارهای پرخاشگرانه. پایان‌نامه دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- فلاحی فراش، مریم؛ بداوی، زهرا و بندری، زهرا. (۱۳۹۴). بررسی خلاقیت، هوش هیجانی و افسردگی در دانش‌آموزان دختر تیزهوش و مقایسه‌ی آن با دانش‌آموزان عادی (مطالعه موردی: مقطع متوسطه‌ی شهرستان دزفول). کنفرانس بین‌المللی رویکردهای نوین در علوم انسانی، مدیریت، اقتصاد و حسابداری. شهرستان دزفول.
- فلاح منش، الهام و وطن‌خواه، حمیدرضا. (۱۳۹۸). رابطه بین ادراک حمایت اجتماعی و باورهای هوشی با انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان. فصلنامه تعالی و مشاوره روان‌درمانی، ۸ (۳۲)، ۷۴-۸۶.
- محمد زاده، مریم. (۱۳۹۳). مقایسه‌ی دانش‌آموزان دختر متوسطه‌ی دوره‌ی اول مدارس هوشمند و عادی از لحاظ ادراک کنترل، ادراک شایستگی و عملکرد تحصیلی شهر بندر امام خمینی (ره). پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشکده‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- یارمحمدزاده، پیمان و فیض‌اللهی، زهرا. (۱۳۹۴). تعیین رابطه حمایت اجتماعی، انگیزه تحصیلی با خود کارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر تبریز و آذرشهر. جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۷ (۱)، ۱۶۹-۱۵۷.
- Felner, R. D., Lease, A. M., & Philips, R.C. (1990). Social Competence and the Language of Adequacy as a Subject Matter for Psychology: A Quadripartite Trieval Framework. In T.P.Gullotta, G. R. Adams, & R Montemayor (Eds), the Development of Social Competence, 254-264.
- Gavrilova, Y., Donohue, B., & Galante, M. (2019). A controlled examination of motivational strategies: Is it better to motivate by reviewing positive consequences for goal achievement or negative consequences of not accomplishing goals. *Motivation science*, 5(3), 235-256.
- Hartman, H.J. (2010). *Meta cognition in Learning and in struction Theory, Research and Practic*. Chapter 8 Dordrecht, The Netherlands: klier Academic publishes, 33-68.
- Mendenhall, R.J. (2012). Teachers' sense of adaptability: Examining links with perceived autonomy support, teachers' psychological functioning, and students' numeracy achievement. *Learning and Individual Differences*, 55, 29-39.
- Ozcan, D., Kotek, A. (2015). what do the teachers think about gifted students? *Procedia social and behavioral sciences*, 190, 569-57.
- Rantanen, K., Eriksson, K., Nieminen, P. (2012). Social competence in children with epilepsy - a review. *Epilepsy and Behavior*, 24 (3), 295-303.
- Song, J., Bong, M., Lee, K., & Kim, S.I. (2015). Longitudinal investigation into the role of perceived social support in adolescents' academic motivation and achievement. *Journal of Educational Psychology*, 107(3), 821-841.

- Wilson, J. M., Weiss, A., Shook, N. J. (2020). Mindfulness, self-compassion, and savoring: Factors that explain the relation between perceived social support & well-being. *Personality and Individual Differences*, (152), 1-8.
- Zimet, G. D, Dahlem, N. W., Zimet, S. G, & Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52, 30–41.

